

**Uzasadnienie do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu
z dnia 8 kwietnia 2014 r.
w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Masyw Chełmca PLH020057**

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenia dla Wspólnoty (art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar Natura 2000 Masyw Chełmca PLH020057 zatwierdzono decyzją Komisji Europejskiej jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 12 grudnia 2008 r., którą opublikowano w Dzienniku Urzędowym Komisji Europejskiej 13 lutego 2009 r. (wejście w życie dnia 6 marca 2009 r.), a wyznaczono w celu ochrony przedmiotów ochrony wymienionych w Załączniku I i II Dyrektywy siedliskowej tj.:

- *6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie),
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*,
- 8230 Pionierskie murawy na skałach krzemianowych (*Arabidopsidion thalianae*),
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*),
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*),
- *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*),
- *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe,
- 1308 Mopek *Barbastella barbastellus*,
- 1318 Nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*,
- 1323 Nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*,
- 1324 Nocek duży *Myotis myotis*.

Projekt planu zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Masyw Chełmca PLH020057 (zwanego dalej Obszarem) został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia

Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 ze zm.).

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) Dyrektywy Siedliskowej.

Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru rozpoczęły się wiosną 2012 roku w ramach realizacji projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowywanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach działania 5.3 priorytetu V.

Przedmiotowy projekt planu zadań ochronnych zawiera wszystkie niezbędne elementy wynikające z zapisów ww. ustawy o ochronie przyrody i ww. rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

Obszar Natura 2000 Masyw Chełmca obejmuje górę Chełmiec oraz przylegające do niej mniejsze wzniesienia, które niemal całkowicie pokryte są lasami. Dominującym siedliskiem leśnym zajmującym powierzchnię ponad 194 ha są kwaśne buczyny (9110). Na stokach, gdzie gleba jest bardziej wilgotna występują żyzne buczyny (9130), natomiast na północno wschodnich, stromych stokach masywu Chełmca dobrze zachowały się duże powierzchnie jaworzyn miesięcznicowych stanowiących siedlisko priorytetowe 9180. Tereny otaczające masyw są płaskie lub lekko nachylone i przekształcone w tereny rolnicze – w większości łąki stanowiące siedlisko przyrodnicze 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*). Istotnymi i cennymi w obszarze siedliskami są 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* i 8230 Pionierskie murawy na skałach krzemianowych (*Arabidopsidion thalianae*) – gdzie to pierwsze pomimo, że usytuowane w miejscu przebiegu starej trasy kolei, charakteryzuje się dobrym stanem zachowania i występowaniem gatunków charakterystycznych, m.in.. zanokcicy zielonej *Asplenium viride*. Natomiast siedlisko 8230 stanowi kilka płatów położonych niedaleko siebie na powierzchni skały wystającej z płytkiej gleby na wzgórzu przy Lubominie, na północy obszaru. Wychodnie skał krzemianowych są porośnięte przez takie gatunki jak: rozchodnik ostry *Sedum acre*, rozchodnik sześciokątny *Sedum sexangulare*, kostrzewa owcza *Festuca ovina*, rozchodnik wielki *Sedum maximum*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*. Ponadto w północnej części Masywu Chełmca - przy dzielnicy Szczawna Zdroju - Konradowie - znajdują się sztolnie, będące miejscem zimowania rzadkich gatunków nietoperzy będących przedmiotami ochrony obszaru, tj.: 1308 mopek *Barbastella barbastellus*, 1318 nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*, 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, 1324 nocek duży *Myotis myotis*, jak i szeregu innych, nie stanowiących przedmiotów ochrony obszaru, tj.: karlik malutki *Pipistrellus*

pipistrellus, nocek Natterera *Myotis nattereri*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, mroczek późny *Eptesicus serotinus*, gacek brunatny *Plecotus auritus*.

Obszar położony jest pomiędzy trzema miastami: Wałbrzych, Szczawno Zdrój, Boguszów Gorce i kilkoma wsiami i jest naturalnym zapleczem rekreacyjnym dla ich mieszkańców. Większość lasów w obszarze należy do Nadleśnictwa Wałbrzych, część to lasy komunalne. Łąki i tereny otwarte wokół zwartego kompleksu leśnego są własnością prywatną i Agencji Nieruchomości Rolnych.

W toku prac nad planem, po przeprowadzonej weryfikacji zasobów siedlisk przyrodniczych i gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony obszaru, eksperci zdecydowali o nadaniu oceny D dla siedliska 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie). W granicach obszaru występuje niewielki fragment łąk świeżych nawiązujący składem i strukturą do muraw bliźniczkowych, jednak niewystarczająco aby zakwalifikować je do siedliska 6230. Wystąpienia siedliska są nieistotne dla zachowania jego zasobów w krajowej sieci obszarów Natura 2000 i regionie biogeograficznym.

Powyższe dane pozwolą na opracowanie i przekazanie do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska wniosku o wprowadzenie zmian do SDF Obszaru, który zawiera zmienione parametry siedlisk przyrodniczych (wielkość zajmowanej powierzchni, reprezentatywność, stan zachowania i ocenę ogólną). Zmieniono także dane na temat wielkości populacji gatunków nietoperzy występujących w obszarze oraz uzupełniono opis obszaru, wartość przyrodniczą, znaczenie oraz zagrożenia. Natomiast do czasu zatwierdzenia zmiany przez Komisję Europejską - nie zostanie wykreślone siedlisko 6230 z listy przedmiotów ochrony Obszaru.

Osobnym wnioskiem do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska zostanie przekazana korekta granic obszaru, która ma na celu dociągnięcie ich do istniejących granic działek ewidencyjnych, jak również wyłączenie zabudowań obecnie znajdujących się tuż przy granicy obszaru.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń najistotniejszym dla siedlisk 6510, 8220 i 8230 jest sukcesja naturalna powodująca zarastanie siedlisk. W przypadku łąk fakt, iż część płatów położona jest w trudnym do utrzymania miejscu – na stokach, powoduje zarzucenie użytkowania. Wpływa to też niekorzystnie na siedlisko 8230 - podrost drzew na sąsiadującej z siedliskiem łące zacięcia stanowisko muraw. Dla siedliska 8220, oprócz postępującej sukcesji, zagrożeniem potencjalnym są plany uruchomienia kolei – przeprowadzenie remontu trasy w nieodpowiedni sposób może doprowadzić do zniszczenia siedliska. W przypadku siedlisk leśnych zagrożeniami są przede wszystkim obce gatunki inwazyjne w podszybie, tj. niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* (siedliska 9180, 9110) i rdestowiec ostrokończysty *Reynoutria japonica* (*91E0, ale również zbyt mały udział martwego drewna na kilku płatach siedliska 9110 oraz obecność nasadzeń świerka, olszy

i topoli w jednym płacie siedliska *91E0. Powyższe wpływa na ocenę ogólną siedlisk obniżając ją do stopnia U1 – niezadowolająca.

Zagrożenia dla gatunków nietoperzy występujących w obszarze są głównie związane z dużą presją antropogeniczną. Obszar położony jest w otoczeniu 3 dużych aglomeracji i stanowi atrakcyjne miejsce turystyczne. Zwiększona penetracja Obszaru, w tym zimowiska nietoperzy, aktywne formy wypoczynku związane z jazdą na motocyklach lub quadach powodują niepokojenie nietoperzy w okresie hibernacji i pogarszają stan zarówno siedlisk gatunku, jak i wpływają na populacje nietoperzy. Potencjalnym zagrożeniem jest planowana budowa obwodnicy Szczawna Zdroju, która może skutkować fragmentacją tras przelotów oraz żerowisk jak i powstaniem bariery ekologicznej.

Działania ochronne mają na celu zachowanie powierzchni siedlisk oraz poprawę ich stanu poprzez ochronę czynną, tj. usunięcie drzew i krzewów wkraczających lub obecnych w siedlisku (dotyczy siedlisk 6510, 8220, 8230), przywrócenie gospodarki kośnej lub kośno-pastwiskowej na łąkach (6510), stopniowe usuwanie drzew obcych siedliskowo i geograficznie oraz eliminację gatunku inwazyjnego - rdestowca ostrokończystego (dotyczy siedliska *91E0), zachowanie właściwego stanu ochrony (dotyczy siedliska 9130), jak również utrzymanie siedliska 9180 w nie pogorszonym stanie. Eliminacja niecierpka drobnokwiatowego obserwowanego w runie siedlisk 9110 oraz *9180 jest niestety praktycznie niemożliwa, z uwagi na biologię oraz powszechność jego występowania. Podstawowymi działaniami ochronnymi dla mopka oraz nocka Bechsteina jest nie prowadzenie wycinki w drzewostanach liściastych w okresie od 1 maja do 31 lipca oraz zachowanie starych, dziuplastych drzew, w których nietoperze znajdują schronienia. Dla pozostałych gatunków nietoperzy planuje się zabezpieczenie sztolni Gustaw przed niekontrolowaną penetracją czy aktami wandalizmu.

Zaplanowany monitoring dotyczy kontroli płatów siedlisk przyrodniczych i oceny ich stanu zachowania w zakresie wykonywania działań ochronnych. Ponadto planuje się prowadzenie monitoringu liczebności nietoperzy zimujących w sztolni oraz monitoring stanu zimowiska. W związku z niepełną wiedzą na temat letnich populacji gatunków nietoperzy będących przedmiotami ochrony w obszarze, zaplanowano uzupełnienie wiedzy w tym zakresie. Należy również podjąć próbę identyfikacji zimujących osobników nocka dużego zarażonych grzybem *Geomyces destructans*, w celu podjęcia ewentualnych działań zgodnych z aktualną wiedzą.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Szczawno Zdrój, Wałbrzych oraz Boguszowo-Gorce oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy Boguszowo-Gorce, jak również w planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Analiza przedmiotowych dokumentów wykazała, iż wprawdzie ustalenia studium uwarunkowań i kierunków

zagospodarowania przestrzennego gminy Boguszków-Gorce (dopuszcza się zabudowę na działkach nr 53, 49/3, 48 oraz częściowo na działce nr 50, częściowo na działkach nr 7/1, 7/4, 10 oraz na działce nr 13 obręb Nowy Lubominek, na działkach 140/2, 735 obręb Nr 3 Boguszków, na których w części znajduje się siedlisko 6510), jak i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczawno-Zdrój (które dopuszcza wykorzystanie północnego stoku Chełmca do sportów zimowych i do budowy wyciągu) - mogą mieć wpływ na przedmioty ochrony obszaru, jednakże procedura jaka konieczna jest, aby inwestycja została zrealizowana - uzyskanie decyzji o warunkach zabudowy lub realizacja inwestycji na podstawie mpzp – które to dokumenty uzgadniane są przez sprawującego nadzór nad obszarem - pozwoli wykluczyć lub ograniczyć ich negatywny wpływ. Zatem nie ma potrzeby wskazywania zmian do zapisów ww. dokumentów.

Sporządzenie planu ochrony dla Obszaru nie jest konieczne. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w Obszarze.

Ustanowienie planu zadań ochronnych poprzedzone zostało przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa.

Pierwsze spotkanie informacyjne, na którym przedstawiono założenia projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, listę obszarów, dla których sporządzane będą plany zadań ochronnych oraz zasady współpracy odbyło się w dniu 4 marca 2010 r. Na spotkanie zaproszone zostały właściwe samorzady gminne na terenie których znajdują się obszary Natura 2000, dla których są opracowywane plany zadań ochronnych.

W dniu 30 kwietnia 2011 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zamiarze przystąpienia do opracowania projektów planów zadań ochronnych dla 35 obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim, w tym dla przedmiotowego Obszaru. Obwieszczenie zostało również przekazane w celu jego upublicznienia m.in. do Urzędu Miasta w Boguszkowie-Gorcach, w Wałbrzychu, w Szczawnie Zdroju oraz Urzędu Gminy Stare Bogaczowice.

Następnie w dniu 10 maja 2012 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 maja 2012 r. informujące o przystąpieniu przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska do sporządzenia projektów planów zadań ochronnych dla 23

obszarów Natura 2000, w tym dla obszaru Masyw Chełmca. Obwieszczenie zostało również przekazane w celu jego upublicznienia do właściwych miejscowo gmin.

W procesie prac nad planem zadań ochronnych dla Obszaru zorganizowano dwa spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, na które zaproszono osoby i podmioty prowadzące działalność gospodarczą w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych, grupę ekspertów oraz inne zainteresowane strony. Podczas spotkań omówiono zasady pracy nad projektem planu zadań ochronnych, przedstawiono obecny stan wiedzy o Obszarze i jego przedmiotach ochrony. Poza tym omawiano kwestie korekty granic Obszaru, Standardowego Formularza Danych, zapisy dokumentów planistycznych oraz rzeczywiste i potencjalne zagrożenia, jakie zidentyfikowano w obszarze. Uzgodniono także cele ochrony, ustalono działania ochronne oraz określono zasady monitoringu działań ochronnych i przedmiotów ochrony. Zorganizowana została także wizja terenowa, podczas której uczestnicy mogli zobaczyć takie przedmioty ochrony jak zbiorowiska naskalne, podgórskie łągi jesionowe, kwaśną buczynę oraz zabezpieczony wlot do sztolni Gustaw stanowiącej zimowisko nietoperzy.

Obwieszczeniem z dnia 12 lutego 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwością składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 1, 2, 3, 4 i 5 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.) i w związku z art. 28 ust. 4 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.). Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu w dniach 18 lutego – 11 marca 2014 r., a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej (dodatku dolnośląskim Gazety Wyborczej) w dniu 18 lutego 2014 r. Projekt zarządzenia udostępniono również na Platformie Informacyjno – Komunikacyjnej (pzo.gdos.gov.pl) w dniach 18 lutego – 11 marca 2014 r. Obwieszczenie było również wywieszane na tablicach ogłoszeń: Urzędu Miasta w Boguszowie-Gorcach, Urzędu Gminy Stare Bogaczowice, Urzędu Miasta w Wałbrzychu i Urzędu Miasta w Szczawnie Zdroju w dniach 18 lutego – 11 marca 2014 r.

Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków.

Projekt zarządzenia został przesłany do zaopiniowania do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ). Wszystkie techniczne uwagi GDOŚ zostały uwzględnione. Doprecyzowano także cele działań ochronnych dla siedlisk przyrodniczych.

Uwagi do projektu planu zostały przekazane także pismem znak: ZO-7365-8/14 z dnia 11 marca 2014 r. przez Regionalną Dyрекcyję Lasów Państwowych. Uwagę dotyczącą wykreślenia działania dla gatunków nietoperzy polegającego na „nie prowadzeniu wycinki w drzewostanach liściastych w okresie od 1 maja do 31 lipca” uwzględniono w części, zmieniając zapis i skracając termin na „ograniczenie cięć rębnych w okresie od 1 czerwca do 15 lipca w drzewostanach liściastych”. Jest to istotny okres w rozwoju tej grupy ssaków, gdyż w tym czasie tworzą kolonie lęgowe i wychowują młode, zajmując dziuple oraz wykorzystując odstającą kore drzew liściastych.

Pozostałe uwagi zostały uwzględnione tj.: doprecyzowano opis zagrożenia dla siedliska *91E0 i wykreślono olszę i topolę jako gatunki obce siedliskowo. Dopisano także, iż na przedmiotowym obszarze występuje choroba zamierania jesionu. Zmieniono zapis dotyczący eliminacji rdestowca ostrokończystego z siedliska *91E0 na ograniczenie powierzchni występowania, natomiast w obszarze wdrażania tego działania pozostawiono tylko wydzielenie 179 g, ponieważ nadleśnictwo Wałbrzych jedynie w tym płacie potwierdziło jego występowanie. Doprecyzowano cele działań ochronnych dla siedlisk leśnych. W działaniu dla siedliska 9110 dotyczącym pozostawiania wydzielającego się martwego drewna dopisano „z wyjątkiem niezbędnych działań w ramach ochrony lasu oraz stanów zagrożenia dla życia i mienia”. W działaniach dla gatunków nietoperzy, będących przedmiotami ochrony, poprawiono sformułowanie na: „utrzymanie gospodarki leśnej na obecnym poziomie - zachowanie odpowiedniej reprezentacji starodrzewu i dziuplastych drzew”. Uwzględniono również uwagę, aby za realizację działania - konserwacji zabezpieczenia zimowiska w sztolni Gustaw - odpowiedzialnym był na pierwszym miejscu organ sprawujący nadzór nad obszarem. Wykreślono także z obszaru wdrażania wydzielenia leśne, na których wskazywano siedliska 9110 i *9180, z uwagi na omyłkowo zaznaczone jako płyty przedmiotowych siedlisk przyrodniczych.

Po ponownym przeanalizowaniu zasadności działania polegającego na uzupełnieniu stanu wiedzy na temat nietoperzy zarażonych grzybem *Pseudogymnoascus destructans*, powodującym syndrom białego nosa, z uwagi na fakt, iż w trakcie opracowywania planu zadań ochronnych wśród zimujących nietoperzy nie znaleziono żadnego osobnika, który posiadałby oznaki zarażenia grzybem oraz fakt, iż jest mało prawdopodobne, aby na tym obszarze choroba się pojawiła - usunięto przedmiotowe działanie z uzupełnienia stanu wiedzy.

Projekt zarządzenia został na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.), uzgodniony przez Wojewodę Dolnośląskiego w dniu 8 kwietnia 2014 r.